بررسی بازنگری در روش‌های استنباط و گذار از رویکردهای سنتی به سمت اجتهاد پویا، دریچه‌های تازه‌ای را برای پاسخگویی به نیازهای حقوقی و اجتماعی زنان در عصر حاضر می‌گشاید.

به گزارش دبیرخانه همایش اجتهاد پویا و حقوق اجتماعی زنان هجدهمین پیش نشست علمی با عنوان « تحوّل در مبانی اجتهاد و میزان تاثیر آن بر فقه مسائل زنان » با ارائه حجۀالاسلام دکتر روح اله پورعابدین استاد سطوح عالی حوزه علمیه خراسان استادیار دانشگاه بزرگمهر قائنات در تاریخ ۲۳ مهرماه از طریق حضوری و مجازی برگزار شد.

استاد پورعابدین در ابتدای بحث گفت: تحول در مبانی اجتهاد به معنای کنار گذاشتن اصول قطعی شریعت نیست، بلکه به معنای بازنگری، اصلاح و تکامل ابزارها و روش‌های شناخت موضوع است. این تحول با هدف به‌روزرسانی فرآیند استنباط در مواجهه با تغییرات زمان، مکان و عرف صورت می‌گیرد تا فقه بتواند کارآمدی خود را در پاسخگویی به مسائل نوپدید حفظ کند.

وی گفت: یکی از محورهای اصلی بحث، تأثیر این تحولات بر فقه مسائل زنان می باشد. گزارش‌ها نشان می‌دهد که با گذار از رویکردهای صرفاً متن‌محور به سمت نگاهی مبتنی بر عدالت، مصلحت و مقاصد شریعت، مسائل مربوط به زنان از جمله حقوق اقتصادی، سیاسی و مسئولیت‌های اجتماعی، بازخوانی متفاوتی یافته‌اند. در این راستا، تفکیک میان احکام «تأسیسی» و «امضایی» (متأثر از عرف زمان نزول) نقش کلیدی در ایجاد ظرفیت برای نوآوری‌های حقوقی برای زنان ایفا می‌کند.

استاد این پیش نشست ادامه داد: ضرورت تغییر نگاه از «تک‌مسئله‌ای» به رویکرد «نظام‌مند» در حوزه فقه خانواده لازم است. بنابراین به جای بررسی جداگانه موضوعاتی مانند طلاق، ارث یا حجاب، تأکید بر این است که حقوق و تکالیف زن و مرد باید در قالب یک ساختار سیستمی و با در نظر گرفتن مصلحت خانواده و جامعه تحلیل شود تا عدالت جنسیتی و کرامت انسانی به شکلی واقعی در احکام لحاظ گردد.

از دیگر راهکارهای پیشنهادی استاد برای ارتقای کیفیت استنباط در مسائل زنان، تأکید بر «موضوع‌شناسی دقیق» از طریق همکاری میان‌رشته‌ای میان فقیهان و متخصصان علوم انسانی مانند جامعه‌شناسان و روان‌شناسان بود. همچنین، ورود مستقیم زنان را به فرآیند اجتهاد و توسعه مراکز تخصصی فقهی–حقوقی زنان، به عنوان راهکاری برای کاهش سوگیری‌های ذهنی و انتقال تجربه زیسته زنان به بدنه استنباط، معرفی کرد.

در نهایت، استاد پورعابدین بر تفاوت میان «اجتهاد سنتی» و «اجتهاد پویا» تأکید کرد؛ در حالی که اجتهاد سنتی وظیفه حفظ میراث اصیل فقهی را بر عهده دارد، اجتهاد پویا با بهره‌گیری از همان اصول و روش‌های اصیل، سعی در تطبیق احکام با مقتضیات زمان و شرایط مکانی دارد. هدف نهایی این حرکت، اثبات کارآمدی شریعت و پاسخگویی به نیازهای روزآمد جامعه در تمامی عرصه‌هاست